

**BOSHLANG'ICH SINFDA IMKONIYATI CHEKLANGAN
O'QUVCHILARNING MAYDA QO'L MOTORIKASINI
RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR**

Tulqinova Maxsudaxon Murotjon qizi

Qo'qon Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

Ilmiy rahbar: Yuldashev S.J

Pedagogika va Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya:

Mazkur ilmiy maqolamda boshlang'ich sinf o'quvchilarining mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda inklyuziv ta'lim sharoitida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashga bag'ishlangan. Tadqiqotda motorik qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beruvchi zamonaviy texnologiyalar, o'yinli yondashuvlar va didaktik vositalardan foydalanish orqali barcha o'quvchilarning, shu jumladan, imkoniyati cheklangan bolalarning ham ta'lim jarayoniga faol jalb qilinishi yoritilgan. Shuningdek, mayda motorika rivojlanishi o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi va ijtimoiy-psixologik moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniq dalillar bilan asoslab berilgan. Ishda amaliy usullar va metodik tavsiyalar ham bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, boshlang'ich sinf, mayda motorika, innovatsion pedagogik texnologiyalar, qo'l mushaklarini mustahkamlash, ta'limda o'yinli yondashuv, maxsus pedagogika, motorik rivojlanish.

Abstract:

This scientific article is devoted to the use of innovative pedagogical technologies in the development of fine hand motor skills of elementary school students in the conditions of inclusive education. The study highlights the active involvement of all students, including children with disabilities, in the educational process through the use of modern technologies, game approaches and didactic tools that help develop motor skills. Also, the fact that the development of fine motor skills has a positive effect on the level of mastery and social-psychological adaptation of

students is substantiated by clear evidence. Practical methods and methodical recommendations are also described in the work.

Key words: Inclusive education, primary class, fine motor skills, innovative pedagogical technologies, strengthening hand muscles, game approach to education, special pedagogy, motor development.

Аннотация:

Данная научная статья посвящена использованию инновационной педагогической технологии на основе инклюзивного образования в развитии мелкой моторики рук учащихся общеобразовательной школы. Способ вести всех учащихся, активно вовлекать их в это образование, в этот учебный процесс, посредством использования технологических технологий, игровых продуктов и дидактических продуктов, которые помогают развивать моторику в исследовательской деятельности. Вполне обоснованно, что развитие мелкой моторики влияет на уровень мастерства и социально-психологической адаптации учащихся. Также в работе описаны практические и методические рекомендации.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, преобразовательный класс, инновационная технология, ручная педагогическая моторика, игры в обучении, специальная педагогика, двигательное производство.

Kirish

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mayda qo'l motorikasini rivojlantirish inklyuziv ta'lim sharoitida muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayon o'quvchilarning umumiy rivojlanishi, shu jumladan, intellektual, jismoniy va psixologik jihatlarini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Mayda qo'l motorikasi – barmoqlarning nozik va aniq harakatlarini amalga oshirish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Inklyuziv ta'limda esa bu ko'nikmalarni rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar yordamida har bir o'quvchining individual ehtiyojlari hisobga olinadi. Bu maqolada mayda motorika rivojlanishining o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi va ijtimoiy-psixologik moslashuviga ta'siri ko'rsatilgan. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali barcha o'quvchilar, shu jumladan, imkoniyati cheklangan bolalar ham ta'lim jarayoniga faol jalb qilinadi. Bu o'zgarishlar o'quvchilarning qo'l mushaklarini mustahkamlashga, ularning umumiy jismoniy va psixologik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Maqsad va vazifalar: Inklyuziv ta'lim sharoitida mayda motorikani rivojlantirishning pedagogik jihatlarini o'rganish. Innovatsion texnologiyalar va o'yinli

yondashuvlarni qo'llash orqali o'quvchilarning rivojlanishiga ta'sirini tahlil qilish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 1 dekabrda PF-5270-son "Nogironligi bo'lgan shaxslarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2019 yil 29 aprelda PF5712-son "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida", 2020 yil 6 noyabrda PF-6108-son "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish choratadbirlari to'g'risida"gi, 2022 yil 28 yanvarda PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan YAngi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida", farmonlari, 2020 yil 13 oktyabrda PQ-4860-son "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida"gi qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 12 oktyabrda 638-son "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim berishga oid normativ huquqiy xujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi qarori va boshqa xujjatlarda kadrlar masalasi, ta'lim mazmunini modernizatsiyalash, jarayonni metodik va didaktik ta'minlash vazifalari belgilab berilgan.¹Maxsus pedagogik yondashuvlar orqali imkoniyati cheklangan o'quvchilarning motorik rivojlanishiga qanday yordam berish mumkinligini aniqlash. "O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'lim sohasidagi qarorlari va farmonlari bu jarayonni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Masalan, 2022-yil 11-mayda qabul qilingan "2022–2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-134-son Farmonda ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning umumiy rivojlanishini ta'minlash va inklyuziv ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan."² "Shuningdek, 2024-yil 2-fevralda qabul qilingan "Ta'lim sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-54-son qarorda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olish masalalari ko'rib chiqilgan."³ Mazkur qarorlar va farmonlar asosida, boshlang'ich sinf o'quvchilarining mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga, shu jumladan, motorik ko'nikmalarining yaxshilanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib kelmoqda.

¹ <https://devedu.uz/wp-content/uploads/2024/05/4-Inklyuziv-talim-nazariya-va-metodika.pdf>

² O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni "2022–2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 2-fevraldagi PQ-54-son qarori "Ta'lim sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"

„**Inklyuziv Ta'lim** deganda hamkorlikdagi ta'lim bo'lib, butun hamjamiyati tomonidan eng insonparvar va samarali ta'lim sifatida tan olingan. Inklyuziv ta'lim bu shunday ta'lim tarbiya jarayoni, unda jismoniy, ruhiy, aqliy va boshqa muammolaridan qat'iy nazar barcha bolalar umumiy tarzda, o'z uyi va hududida, ehtiyojlariga mos barcha sharoitlar yaratilgan maktablarda, o'z tengqurlari bilan birga ta'lim olishi demakdir.⁴”

Mayda motorika - bu bolalarni qo'l-oyoqlarining kaftlari va barmoqlari bilan mayda va aniq harakatlarni amalga oshirish qobiliyatidir. Mayda motorika sohasi o'ziga xos hamiyatga ega bo'lib u ko'p sonli va turli xil harakatlarni o'z ichiga oladi. Masalan: oddiy harakatlardan tortib (masalan, o'yinchoqni, har xil detallarni ushlab) murakkab harakatlargacha (yozish va rasm chizish kabi). Mayda motorikalar bola tug'ilgan paytidan boshlab rivojlana boshlaydi.⁵

Metodologiya

Boshlang'ich sinf (inklyuziv ta'lim) o'quvchilarining mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashda ishlatilgan metodlar va yondashuvlar taqdim etiladi. Bu maqolamda ilmiy izlanishlar uchun ishlatilgan usullar, ma'lumot yig'ish va tahlil qilish jarayonlari aniq bayon qilingan va quyidagi metodlar tavsiya etiladi:

- Eksperimental metod,
- Monitoring va tahlil usullari,
- Didaktik o'yinlar,
- Sifatli tadqiqot kabi metodlardan foydalanib ko'ramiz.

Eksperimental metod yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mayda qo'l motorikasini rivojlantirish jarayoni aniq eksperimentlar orqali o'rganildi. Tadqiqotda o'quvchilarning motorik ko'nikmalarini baholash uchun bir qator amaliy mashqlar va o'yinlar tashkil etildi. Ushbu metodni qo'llashda o'quvchilarning motorik ko'nikmalarini, ayniqsa, barmoqlarini ishlatish va ularning harakatlarini muvofiqlashtirishni aniqlash uchun quyidagi mashqlar va testlar ishlatildi:

⁴ <file:///C:/Users/NEXT%20NOUT/Downloads/Sh.N.Ibadullayeva++.pdf>

⁵ <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-yoshdagi-bolalarda-mayda-motorikani-rivojlantirishga-doir-o-yinlar>

1. Barmoqlarni presslash va ushlab turish mashqlari

Ma'lumot: Bu mashqlar o'quvchilarning barmoqlarining kuchini va nozik harakatlarni rivojlantirishga qaratilgan. Mashq davomida o'quvchilarga kichik ob'ektlarni (masalan, kichik yumaloq plastmassa sharlar yoki plastilin) barmoqlari bilan ushlab turish yoki barmoqlar bilan siqish talab qilindi.

Metodika: O'quvchilarga plastilin yoki yumshoq sharni berib, uni barmoqlarining yordamida birmuncha vaqt davomida siqib turish talab qilindi. Mashq davomida o'quvchilarni harakatlarni asta-sekinlik bilan bajarishga undash, ayniqsa, imkoniyati cheklangan bolalar uchun muhimdir.⁶

Barmoqlarni qalam tutish va rasm chizish mashqlari

Ma'lumot: Bu mashqlar o'quvchilarning yozuv va chizish ko'nikmalarini rivojlantirishga mo'ljallangan.

O'quvchilarga turli shakllarni (to'g'ri chiziqlar, aylana, kvadrat va boshqalar) chizish yoki yozish topshirig'i berildi.

Metodika: O'quvchilarga chizish uchun oddiy qalam va qog'oz berildi. Mashq davomida, ular qalamni to'g'ri tutish, barmoqlarning nozik harakatlarini rivojlantirish uchun muayyan shakllarni chizish yoki harflar yozishni bajardilar. Bu mashq motorik ko'nikmalarni mustahkamlashda samarali bo'ldi.⁷

⁶ Tursunova, M. (2021). "O'quvchilarda motorik ko'nikmalarni rivojlantirishda qo'llaniladigan mashqlar." Journal of Inclusive Education, 3(2).

⁷ Abdullayeva, F. (2020). "Yozuv va chizish mashqlari orqali mayda motorikani rivojlantirish." Journal of Primary Education, 4(1).

Yumshoq o'yinlar va didaktik vositalar bilan mashqlar

Ma'lumot: O'quvchilarning barmoqlarini muvofiqlashtirish va motorik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun yumshoq o'yinlar va didaktik vositalar, masalan, lego bloklari, jigsaw puzllar yoki kichik sharlar bilan o'ynashga asoslangan mashqlar qo'llanildi.

Metodika: O'quvchilarga puzllarni yig'ish yoki lego bloklari bilan shakllar qurish topshirig'i berildi. Bu mashqda o'quvchilar barmoqlari va qo'llarini aniq muvofiqlashtirish, ob'ektlarni yig'ish va joylashtirishda ishlatadilar.⁸

So'rovnoma metodi

Ma'lumot: So'rovnoma yordamida o'quvchilarning motorik rivojlanishiga doir fikrlarni to'plash maqsadida, ularning individual rivojlanish jarayonini aniqlashga qaratilgan savollar berildi. Ushbu so'rovnoma orqali o'quvchilarning jismoniy faolligi, motorik ko'nikmalariga ta'sir etuvchi mashqlar va o'yinlar, hamda o'quvchilarning ijtimoiy-psixologik moslashuv darajasi o'rganildi.

So'rovnoma strukturasi misoli:

1. Kuniga qancha vaqt jismoniy mashqlar bilan shug'ullanasiz?
 - 10 daqiqadan kam
 - 10-30 daqiqa
 - 30 daqiqadan ko'p
2. Jismoniy faoliyatdan keyin o'zingizni qanday qilasiz?
 - Juda yaxshi
 - Oddiy
 - Chorchagan
3. Jismoniy mashqlarni bajarish sizga yoqadimi?
 - Ha, juda yoqadi
 - Ba'zan yoqadi
 - Yo'q, yoqmaydi
4. Kichik buyumlar (masalan, boncuklar yoki lego) bilan ishlashda qiyinchilik sezganmisiz?
 - Ha

⁸ Ganieva, D. (2021). "Didaktik vositalar orqali motorikani rivojlantirish." Special Education Review, 5(3).

- Ba'zan
 - Yo'q
5. Yozuv yoki rasm jarayonida qo'lingiz charchaydimi?
- Ha, tez charchaydi
 - Ba'zan charchaydi
 - Yo'q, charchamaydi
6. Guruhli o'yinlarda faol ishtirok etasizmi?
- Ha, doim
 - Ba'zan
 - Yo'q
7. Sizga yangi o'yin yoki tajribasini o'zlashtirish qiyinmi?
- Juda qiyin
 - O'rtacha
 - Oson
8. Qo'l yordamini rivojlantirish uchun plastilin yoki bilan ishlashni yoqtirasizmi?
- Ha, yoqtiraman
 - Ba'zan sevaman
 - Yo'q, yoqtirmayman
9. Mashg'ulotlarda qo'llaringizda og'riq yoki noqulaylik siz qilasizmi?
- Ha, ko'pincha
 - Ba'zan
 - Yo'q
10. Sizningcha, qaysi jismoniy faoliyatingizga yordam beradi?
- O'yinlar (masalan, lego yoki jumboq)
 - Jismoniy tajriba (masalan, sharlarni siqish)
 - Ijodiy faoliyat (masalan, rasm yoki yasash)

Boshlang'ich sinfda imkoniyati cheklangan o'quvchilarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar mavzuyim bo'yicha SWOT tahlilda quyidagi S-Kuchli tomonlari, W-Zaif tomonlari, O-Imkoniyatlari, T-Tahdidlarini ko'rsatib o'tilgan.

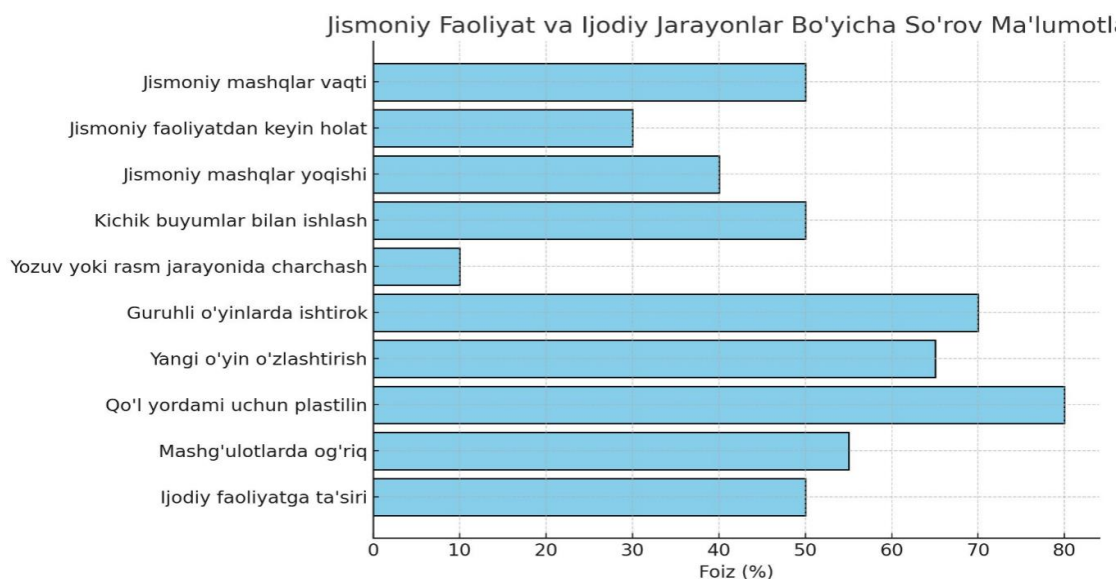
S – Kuchli tomonlari (Strengths) -interaktiv usullar qo'llanilib, o'quvchilar qiziqishini oshiradi.– imkoniyati cheklangan bolalarga mos keluvchi metodikalar ishlab chiqiladi. – nafaqat motorika, balki kognitiv rivojlanish ham qo'llab-quvvatlanadi. – texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim muhitiga moslashish osonlashadi.	W – Zaif tomonlari (Weaknesses) -Maxsus uskunalar va o'quv materiallari har doim ham mavjud emas.O'qituvchilarning yetarli bilim va malakaga ega emasligi. Har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos keluvchi strategiyalar ishlab chiqish zarur.
O – Imkoniyatlar (Opportunities) Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish – VR, AR, haptik texnologiyalar va interfaol moslamalar yordamida ta'lim sifatini oshirish. Inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish – imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun yangi pedagogik dasturlar yaratish. Jamiyat va hukumat tomonidan qo'llab-quvvatlash – davlat dasturlari va grantlar orqali innovatsion loyihalarni moliyalashtirish imkoniyati.	T – Tahdidlar (Threats): Moliya va texnologik cheklovlar – maxsus texnologiyalar qimmat bo'lishi mumkin, bu esa ularni har bir maktabga joriy qilishni qiyinlashtiradi. An'anaviy ta'lim metodlariga haddan tashqari bog'liqlik – innovatsiyalarga qarshilik va yangiliklarni qabul qilishda sustkashlik. Mavjud pedagogik kadrlarning yetishmovchiligi – maxsus tayyorgarlik ko'rgan o'qituvchilarning kamligi.

Boshlang'ich sinfda imkoniyati cheklangan o'quvchilarning mayda qo'l motorikasini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. SWOT tahlil natijalariga ko'ra, bu jarayonning asosiy kuchli tomonlari qatoriga interaktiv yondashuv, moslashtirilgan ta'lim metodikalarining ishlab chiqilishi, ko'p sensorli ta'sir va ijtimoiy integratsiya imkoniyati kiradi. Ushbu yondashuv nafaqat bolalarning motorikasini, balki ularning umumiy rivojlanishini ham qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, bu borada texnologik resurslarning yetishmovchiligi, o'qituvchilarning maxsus tayyorgarlik ehtiyoji va individual yondashuv talab qilinishi kabi muammolar mavjud. Shunday bo'lsa-da, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, davlat va jamiyat tomonidan qo'llab-quvvatlash hamda ota-onalar va mutaxassislar bilan hamkorlik qilish orqali bu muammolarni bartaraf etish mumkin.

Natijalar

Ushbu so'rovnoma o'tkazganimizdan keyin foizlarda qanchalik o'quvchilar javob berganini tekshirib oldik.

1. Kuniga qancha vaqt jismoniy mashqlar bilan shug'ullanasiz? 10-30 daq 50% o'quvchilar javob berishdi.
2. Jismoniy faoliyatdan keyin o'zingizni qanday qilasiz? Juda yaxshi: 30% javob berishdi.
3. Jismoniy mashqlarni bajarish sizga yoqadimi? Ba'zan yoqadi: 40% javob berishdi.
4. Kichik buyumlar (masalan, boncuklar yoki lego) bilan ishlashda qiyinchilik sezganmisiz? Ba'zan: 50% javob berishdi.
5. Yozuv yoki rasm jarayonida qo'lingiz charchaydimi? Ha, tez charchaydi: 10% javob berishdi.
6. Guruhli o'yinlarda faol ishtirok etasizmi? Ha 70% javob berishdi.
7. Sizga yangi o'yin o'zlashtirish qiyinmi? Oson: 65% javob berishdi.
8. Qo'l yordamini oshirish uchun plastilin yoki bilan ishlashni yoqtirasizmi? Ha 80% javob berishdi.
9. Mashg'ulotlarda qo'llaringizda og'riq yoki noqulaylik qilasizmi? Yo'q: 55% javob berishdi.
10. Sizingcha, qaysi jismoniy faoliyatingizga yordam beradi? Ijodiy faoliyat (masalan, rasm yoki yasash) 50% javob berishdi.

Ushbu diagrammada Bolalar orasida ijodiy va ijtimoiy faoliyatlarga qiziqish yuqori, ayniqsa, qo'l yordami bilan ishlanadigan ishlar va guruhli o'yinlar qiziqish uyg'otadi. Yozuv va rasm ishlari bolalar uchun charchoqli bo'lmasa-da, bu faoliyatlar bolalar orasida unchalik qiziqish uyg'otmasligi mumkin. Jismoniy mashg'ulotlardan keyingi holatni baholash (30%) nisbatan past ko'rsatkichga ega. Bu esa jismoniy faoliyatni rag'batlantirish yoki bolalarga qulay muhit yaratishga ehtiyoj borligini ko'rsatib o'tildi.

Yuqori ko'rsatkichlar: Qo'l yordami uchun plastilin ishlatish (80%) eng yuqori natijani ko'rsatdi. Bu bolalar ijodiy faoliyatda plastilin kabi vositalar bilan ishlashga katta qiziqish bildirishlarini anglatadi. Guruhli o'yinlarda ishtirok (70%) va yangi o'yinlarni o'zlashtirish (65%) ham yuqori ko'rsatkichlarga ega. Bu esa bolalar o'rtasidagi ijtimoiy va o'yin orqali o'rganish jarayonlarining ahamiyatini ko'rsatadi.

O'rtacha ko'rsatkichlar: Jismoniy mashqlar vaqti (50%) va kichik buyumlar bilan ishlash (50%) natijalari o'rtacha ko'rsatkichlarni egalladi. Bu faoliyatlar bolalar uchun yoqimli bo'lishi bilan birga boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin. Mashg'ulotlarda og'riq (55%) ham o'rtacha darajada kuzatilgan, bu jismoniy faollikning qiyinchiliklariga ishora qiladi.

Past ko'rsatkichlar: Yozuv yoki rasm jarayonida charchash (10%) eng past foizga ega. Bu bolalarning ijodiy faoliyatdan ko'proq zavq olishini yoki bu faoliyatning ularga ortiqcha zo'riqish bermasligini anglatadi. Jismoniy faoliyatdan keyingi holat (30%) va jismoniy mashqlar yoqishi (40%) pastroq darajada, bu esa jismoniy faoliyatning bolalar uchun qiyinchiliklar tug'dirishi mumkinligidan dalolat beradi.

Muhokama

Mening fikrimcha, boshlang'ich sinf o'quvchilarining kichik motorikasi bo'yicha innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish, nafaqat ularning jismoniy rivojlanishiga, balki ongli ravishda o'qish va yozish kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga ham yordam beradi. Dastlabki sinflarda motorikani rivojlantirish, o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini oshirishga, diqqatni jamlash va xotirani yaxshilashga yordam beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, ta'lim jarayonida yangi texnologiyalarning qo'llanilishi o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga va o'zlarini yangi faoliyatda sinashga undaydi. Bu, ayniqsa, inklyuziv ta'limda muhim ahamiyatga ega, chunki har bir o'quvchining ehtiyojiga mos individual yondashuvni ta'minlaydi. Biroq, bu texnologiyalardan samarali foydalanish uchun o'qituvchilar o'z malakasini oshirishi va

zamonaviy pedagogik metodlarga oid bilimlarni mustahkamlashi zarur. Innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash uchun, o'qituvchilar o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtirilgan darslarni rejalashtirishi, o'quvchilarga individual yordam ko'rsatishi lozim. Shu bilan birga, texnologiyalarning o'quvchilarga salbiy ta'sir ko'rsatmasligi uchun, ulardan foydalanganda muayyan vaqt chegaralari va foydalanish tartibini belgilash zarur. Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini rivojlantirishi mumkin, ammo ularni to'g'ri va o'z vaqtida qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Mayda qo'llar motorikasini rivojlantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'zlashtirish darajasini va ijtimoiy-psixologik moslashuvini yaxshilashga yordam beradi. Innovatsion texnologiyalar yordamida o'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirish, ularning ehtiyojlariga mos ta'limni tashkil etish imkoniyati yaratiladi. Bu esa o'quvchilarning o'zlarini erkin va ishonchli his qilishiga yordam beradi, bu jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Boshlang'ich sinfdan mayda motorikani rivojlantirish jarayonida pedagoglar, texnologiyalarni samarali qo'llash orqali o'quvchilarning diqqatini mustahkamlash, barmoq mushaklarini rivojlantirish va kreativ fikrlashni qo'llab-quvvatlaydi. O'yinli yondashuvlarning, masalan, ta'limiy o'yinlar va didaktik materiallarning qo'llanilishi, o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini va jismoniy rivojlanishini tezlashtiradi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga o'z imkoniyatlarini sinashga va o'zlarini o'rganishga yordam beradi, shu bilan birga, o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni qo'llashda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan ba'zi qiyinchiliklarni ham hisobga olish zarur. O'qituvchilarning texnologiyalardan to'g'ri va samarali foydalanish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Shuningdek, texnologiyalarning yuqori narxi yoki internet va kompyuter texnologiyalari bilan bog'liq muammolar ham o'quvchilarning ta'lim olish jarayoniga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, bu muammolarni hal etish uchun davlat va ta'lim muassasalari tomonidan qo'shimcha resurslar va yordam ko'rsatilishi zarur. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash boshlang'ich ta'limda mayda motorika rivojlanishiga katta yordam beradi. Ular o'quvchilarning jismoniy va ruhiy rivojlanishini yaxshilaydi, o'zlashtirish jarayonini samarali qiladi va inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillarini amalga oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun o'qituvchilarning malakalarini oshirish va texnologik infratuzilmani yaxshilash muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Boshlang'ich o'quvchilarining, ayniqsa sinfdagi bolalarning mayda motorikasini rivojlantirish – ishlab chiqarish umumiy jismoniy, intellektual va qo'llab-quvvatlash uchun muhim bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari ko'rsatmalari, innovatsion pedagogik texnologiyalar (didaktik o'yinlar, plastilin bilan ishlash, interaktiv mashqlar va boshqalar) bu yo'nalishda samarali vosita sifatida qo'llab-quvvatlash. So'rovnoma bolalarning ijodiy faoliyati, plastilin bilan ishlash va o'yinlarga katta hajm bildirayotganini ko'rsatadi. Bu esa talabalarning jismoniy motorik opsixologik ko'rinishini, balki ijtimoiy-moslashuv ham yaxshilashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ayrim texnik, resurs va malaka muammolari mavjud bo'lsa-da, ularning davlat va boshqarish ko'magi bilan hal etish mumkin. Tadqiqotda amaliy yordam va nazorat qilish orqali o'quvchilarning, mustaqil fikrlash, nazoratni kuchaytirish va o'zo'ziga ishonchni aniqlash mumkinligi isbotlaydi.

Takliflar

1. Sensorli materiallar asosida tematik motorika darslarni tashkillashtirish.
2. QR-kodli topshiriqlar asosida interaktiv motorika mashg'ulotlarini yaratish.
3. Ota-onalar ishtirokida “Uyda motorika” loyihasini tashkil etish.
4. Kichik motorika stansiyalari yangi joriy etish.
5. “Sensorli yo'lakcha” orqali darsdan oldin barmoq mashqlari

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://devedu.uz/wp-content/uploads/2024/05/4-Inklyuziv-talim-nazariya-va-metodika.pdf>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 11-maydagi PF-134-son Farmoni "2022–2026-yillarda maktab ta'limini rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 2-fevraldagi PQ-54-son qarori "Ta'lim sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"
4. <file:///C:/Users/NEXT%20NOUT/Downloads/Sh.N.Ibadullayeva++.pdf>

5. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-yoshdagi-bolalarda-mayda-motorikani-rivojlantirishga-doir-o-yinlar>

6. Tursunova, M. (2021). "O'quvchilarda motorik ko'nikmalarni rivojlantirishda qo'llaniladigan mashqlar." *Journal of Inclusive Education*, 3(2).

7. Tursunova, M. (2021). "O'quvchilarda motorik ko'nikmalarni rivojlantirishda qo'llaniladigan mashqlar." *Journal of Inclusive Education*, 3(2).

8. Abdullayeva, F. (2020). "Yozuv va chizish mashqlari orqali mayda motorikani rivojlantirish." *Journal of Primary Education*, 4(1).

9. Ganieva, D. (2021). "Didaktik vositalar orqali motorikani rivojlantirish." *Special Education Review*, 5(3).

10. O'rni, Sh. (2022). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim tizimidagi roli. *Pedagogika va Ta'lim*.

11. Xasanova, M. (2021). Inklyuziv ta'limda mayda motorikani rivojlantirishning ahamiyati. *O'zbekiston Ta'limi va Tadqiqotlari*